

De persoonlijke betekenis en maatschappelijke waarde van topsport voor niet-volgers

Een verkennende studie onder mensen die geen sport volgen in de media

Agnes Elling

Lisanne Balk

Kirsten Gutter

De persoonlijke betekenis en maatschappelijke waarde van topsport voor niet-volgers

Een verkennende studie onder mensen die geen sport volgen in de media

met steun van het ministerie van VWS.

Agnes Elling
Lisanne Balk
Kirsten Gutter

© Mulier Instituut
Utrecht, januari 2020

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Resultaten kwantitatieve vragen betekenis topsport	5
2.1	Trots op Nederland	5
2.2	Stellingen over topsport in Nederland	6
3.	Resultaten open vragen betekenis topsport niet-volgers	9
3.1	Persoonlijke betekenissen topsport	9
3.2	Maatschappelijke waarde topsport	10
4.	Conclusie	12

1. Inleiding

Op verzoek van het Ministerie van VWS werd in 2019 een beknopte, verkennende studie gedaan naar de betekenis van topsport voor mensen die niet of nauwelijks sport volgen via de media en de door hen gepercipieerde maatschappelijke waarde van topsport.

In de voorjaarsmeting 2019 van het door het Mulier Instituut herhaaldelijk uitgevoerde Nationaal Sportonderzoek is aan een steekproef van de Nederlandse bevolking (15+; n=1.525) een aantal vragen voorgelegd over topsport. Enkele vragen (stellingen) werden gesteld in het kader van de Topsportklimaatmeting 2019, uitgevoerd door het Mulier Instituut en de Universiteit Utrecht, in opdracht van NOC*NSF en het ministerie van VWS.¹ Daarnaast is een aantal extra vragen en stellingen over topsport voorgelegd aan de totale steekproef. De uitkomsten van de kwantitatieve stellingen en vragen zijn vergeleken tussen de groep respondenten die regelmatig sport volgen via de media en de groep die dit niet of nauwelijks doet. Aan deze laatste groep 'niet volgers' (35%; n=524) zijn twee aanvullende open vragen gesteld over de betekenis van topsport voor henzelf en wat volgens hen de maatschappelijke waarde is van topsport.

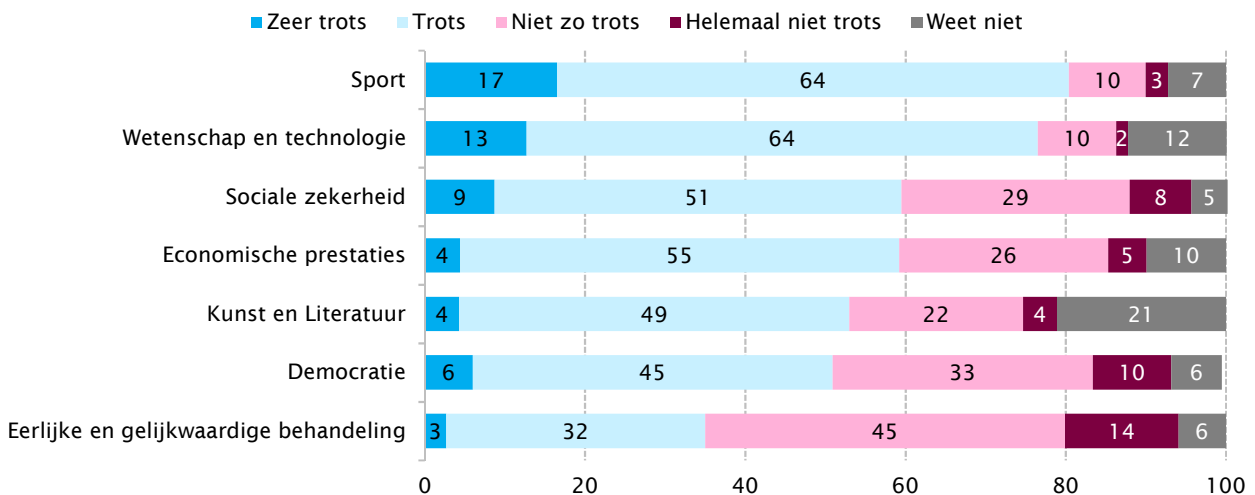
¹ Voor de resultaten van de topsportklimaatmeting, zie: <https://topsportklimaatmeting.sites.uu.nl/>

2. Resultaten kwantitatieve vragen betekenis topsport

2.1 Trots op Nederland

De respondenten werd gevraagd hoe trots zij zijn op Nederland, waarbij onderscheid werd gemaakt in zeven domeinen. Van deze domeinen zijn de respondenten het meest trots op de prestaties in de sport (81% trots/zeer trots) en prestaties in de wetenschap en technologie (77% trots/zeer trots, zie figuur 2.1).²

Figuur 2.1 Hoe trots bent u op Nederland in ieder van de volgende zaken (in procenten, n=1.525)

'Wel volgers' en 'niet volgers'

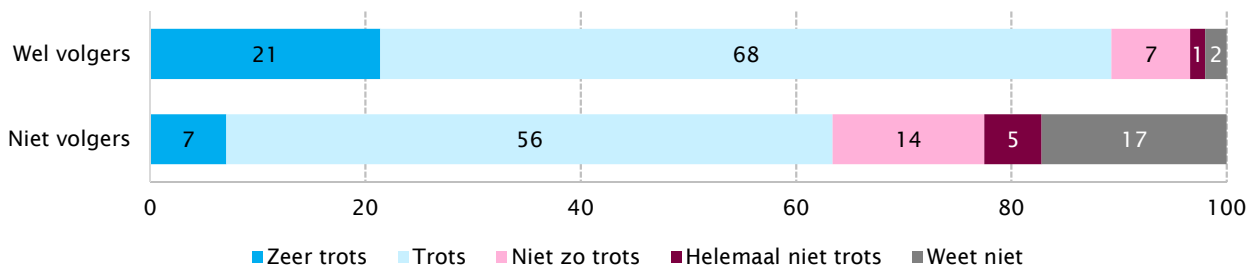
Hoe trots iemand is op de sportprestaties van Nederland verschilt deels naar maatschappelijke positie, maar hangt vooral ook samen met of iemand sport volgt via de media (tv, internet, radio, krant). Op basis van de vraag 'Hoe vaak heeft u in de afgelopen 12 maanden sport gevolgd via de media (televisie, internet, radio, kranten)?', zijn de respondenten opgedeeld in 'wel volgers' (mensen die de afgelopen 12 maanden eens per maand of vaker sport volgden via media) en 'niet volgers' (mensen die afgelopen 12 maanden minder dan 1x per maand sport hebben gevolgd).

Van alle respondenten geeft 66 procent (1001 van 1525 respondenten) aan regelmatig sport via de media te volgen. Dit zijn vaker mensen die zelf actief sporten: drie op de vier clubsporters volgen sport via de media tegenover de helft van de niet-sporters. Ook onder mannen is het percentage 'wel volgers' aanzienlijk hoger dan onder vrouwen (77% en 58%) en 'wel volgers' zijn iets ouder (gemiddeld 57 jaar) dan 'niet volgers' (gemiddeld 54 jaar). We zagen geen verschillen naar opleidingsniveau, maar wel naar inkomen: onder respondenten met een bovenmodaal inkomen waren meer 'wel volgers' dan onder de groep met een modaal inkomen of lager (respectievelijk 74% en 65%).

² Zie ook Elling, A. Hilvoorde, I. van & Dool, R. van den (2014). Creating or awakening national pride through sporting success: A longitudinal study on macro effects in the Netherlands *International Review for the Sociology of Sport*, 49(2): 129-151.

De 'wel volgers' zijn beduidend trotser op de Nederlandse sportprestaties (89% trots/zeer trots) dan 'niet volgers' (63% trots/zeer trots), zie figuur 2.2.

Figuur 2.2 Stelling 'hoe trots bent u op de Nederlandse prestaties in de sport', opgesplitst naar 'wel volgers' (n=1.001) en 'niet volgers' (n=524; in procenten)

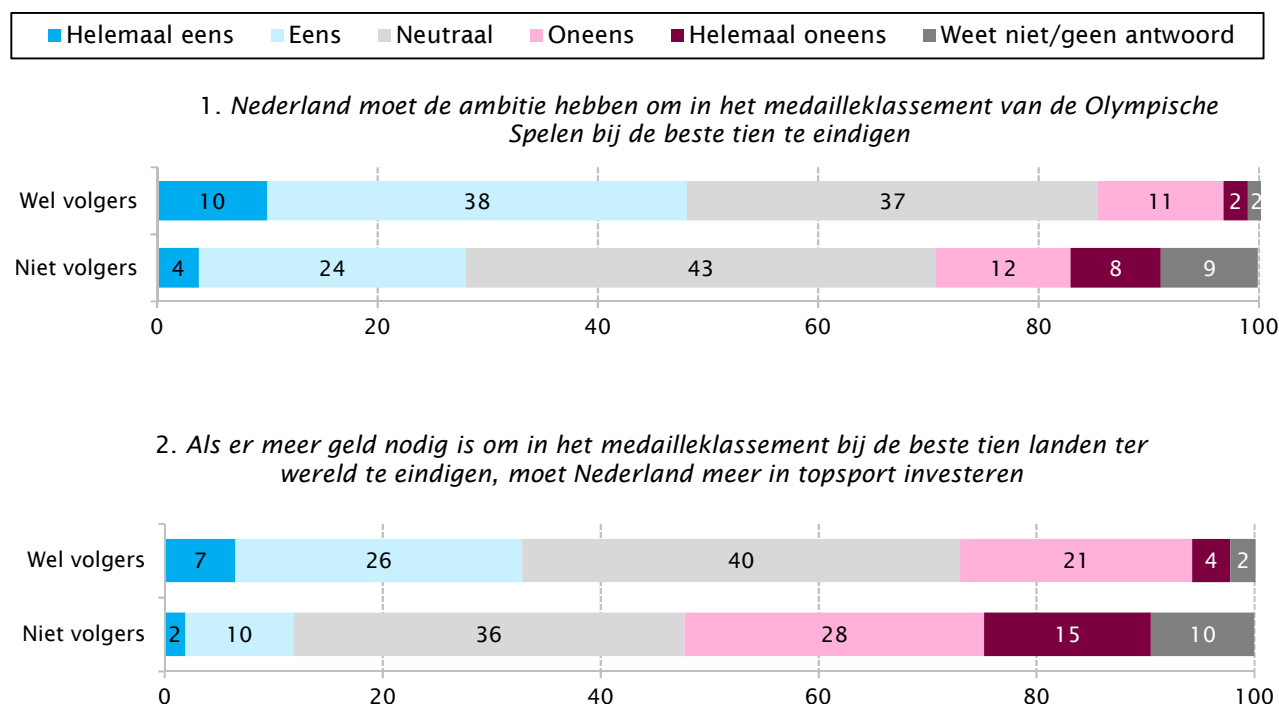

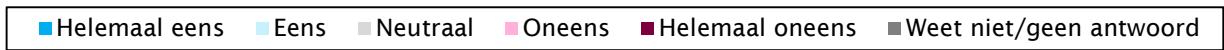
2.2 Stellingen over topsport in Nederland

De respondenten kregen tien stellingen voorgelegd over topsport in Nederland. Deze stellingen laten zien dat respondenten die minimaal eens per maand sport volgen via de media ('wel volgers') positiever tegenover topsport staan dan respondenten die geen of weinig sport volgen (de 'niet volgers', zie figuur 2.3).

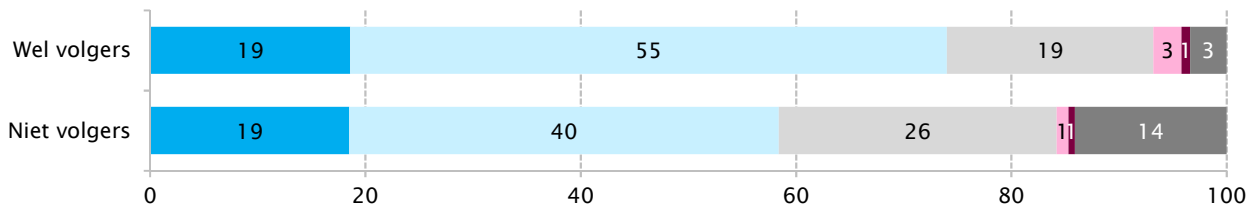
Waar acht op de tien 'wel volgers' topsport als een echt beroep zien (78%), geldt dit slechts voor iets meer dan de helft (55%) van de 'niet volgers'. Ook de bijdrage die topsport levert aan de sociale binding in de samenleving wordt verschillend ervaren door wel- en niet volgers. Onder 'wel volgers' vindt twee derde (69%) deze bijdrage belangrijk, tegenover vier op de tien (41%) 'niet volgers'. Beide groepen vinden dat meer geld en aandacht voor topsport niet ten koste mag gaan van de breedtesport, maar 'niet volgers' zijn minder bereid om meer geld te investeren voor de top-tien ambitie.

Figuur 2.3 Tien stellingen over topsport in Nederland, uitgesplitst naar 'wel volgers' (n=1.001) en 'niet volgers' (n=524; in procenten)

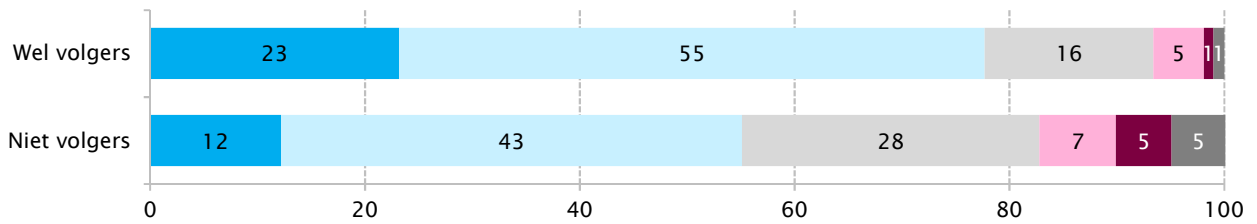

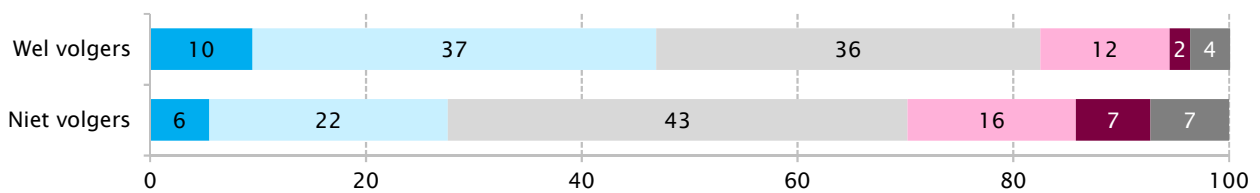
3. Meer geld en aandacht voor topsport mag niet ten koste gaan van de breedtesport

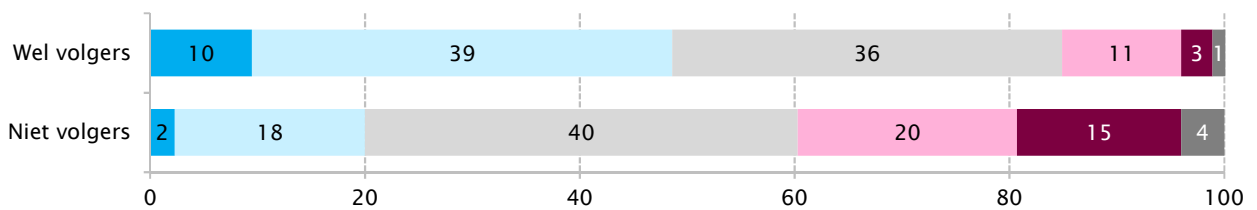
4. Topsporter vind ik een echt beroep

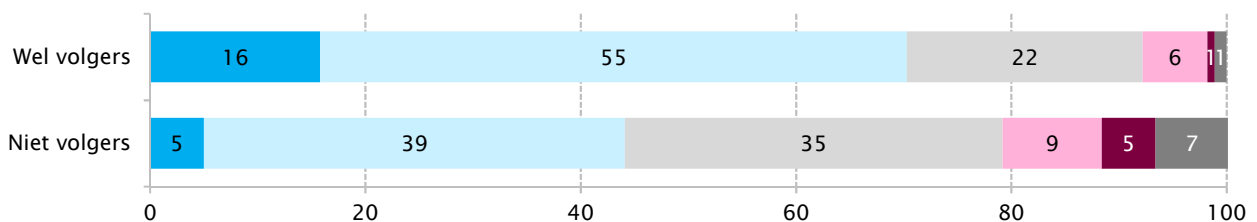
5. Als ik een kind had met veel aanleg voor sport, zou ik het zeker stimuleren om een topsportcarrière na te streven

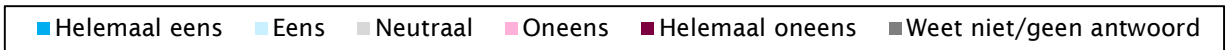

6. Als Nederlanders een Olympische medaille of wereldkampioenschap winnen, heeft dat een positieve invloed op mij

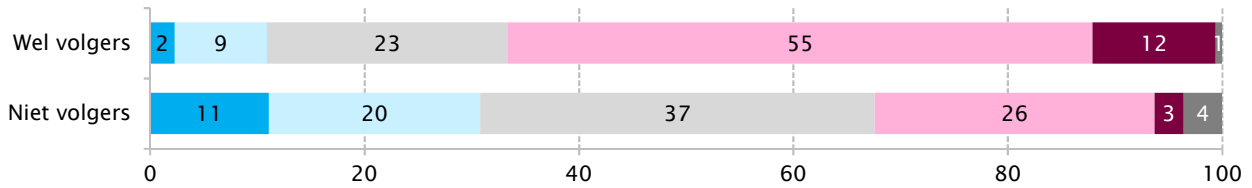

7. Topsporters zijn bij uitstek aansprekende voorbeelden voor kinderen

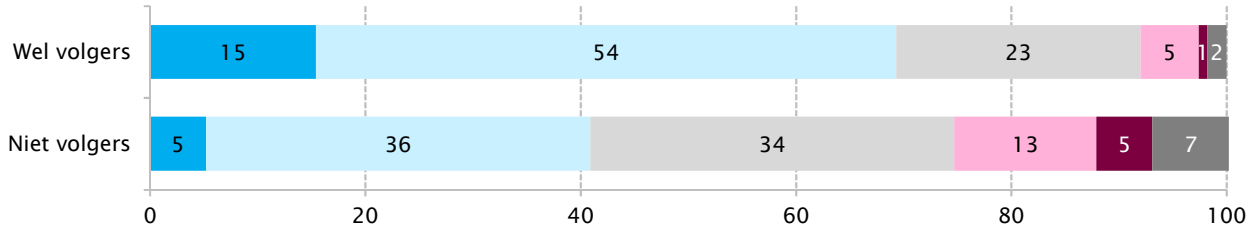

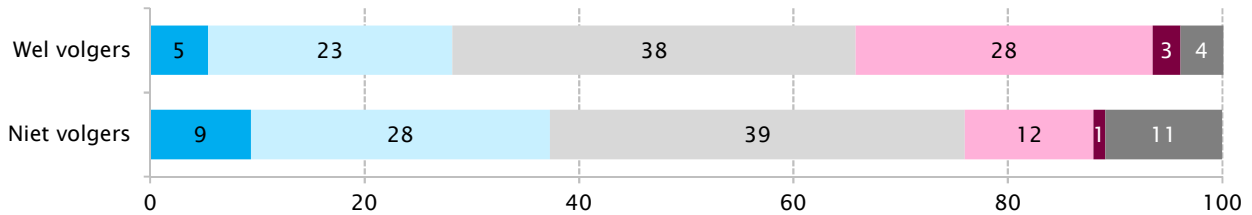
8. Het maakt mij niets uit of Nederlandse sporters internationaal goed presteren

9. Topsport levert een belangrijke bijdrage aan de sociale binding in de samenleving

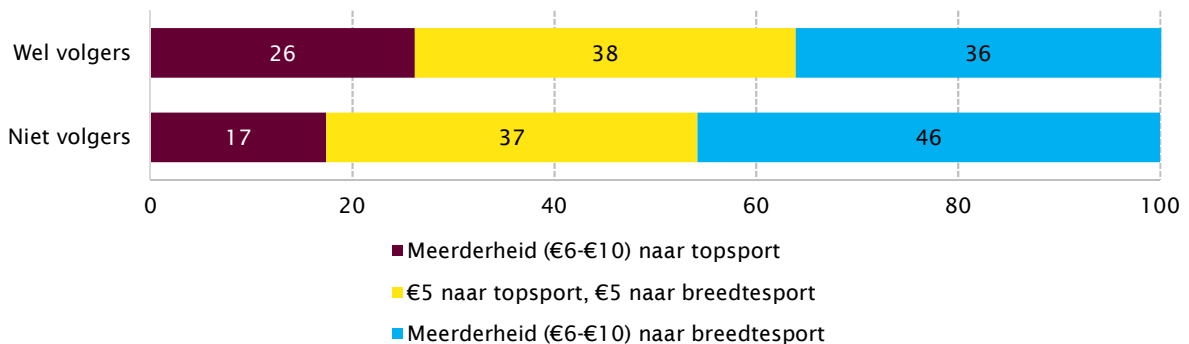

10. Het belang van topsport voor de Nederlandse samenleving wordt overschat

De respondenten kregen vervolgens de vraag ‘Als u €10 mocht besteden aan de uitvoering van sportbeleid, hoe zou u dat geld verdelen over topsport en breedtesport?’. Onder zowel wel- als niet-volgers kiest een groot deel voor een 50-50 verdeling tussen topsport en breedtesport (respectievelijk 38% en 37%). Bij de ‘niet volgers’ zou bijna de helft van de respondenten (46%) dit voor het grootste deel (€6-10) uitgeven aan de breedtesport. Onder de ‘wel volgers’ is dit iets meer dan een op de drie (36%, zie figuur 2.4).

Figuur 2.4 Antwoorden (in procenten) op de vraag: ‘Als u €10 mocht besteden aan de uitvoering van sportbeleid, hoe zou u dat geld verdelen over topsport en breedtesport?’

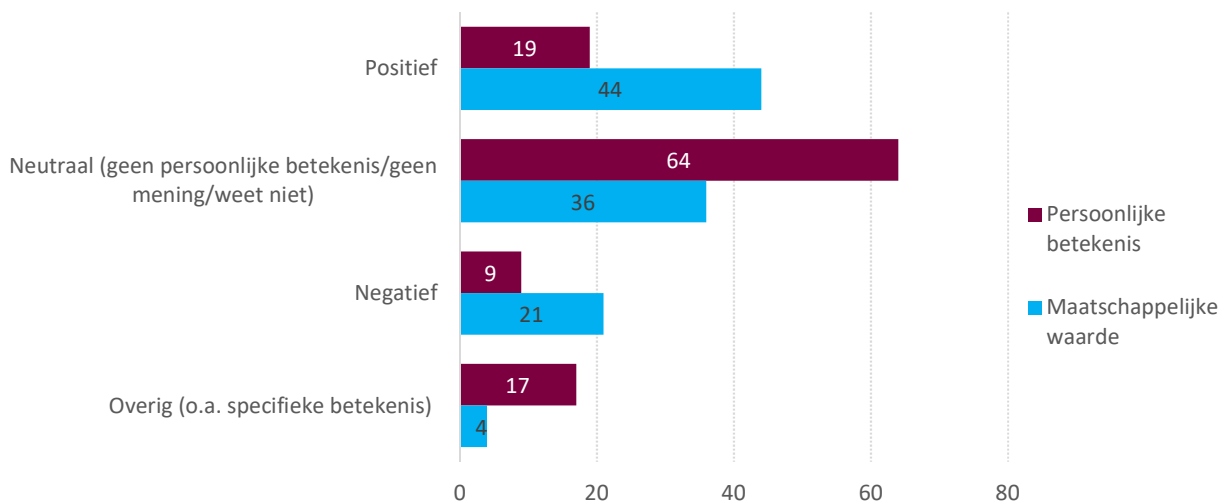

3. Resultaten open vragen betekenis topsport niet-volgers

3.1 Persoonlijke betekenissen topsport

De groep ‘niet volgers’ werd door middel van een open vraag bevraagd naar wat topsport voor hen zelf betekent. Na codering van de antwoorden bleek dat veruit de meeste respondenten (59%) aangaven dat topsport nauwelijks of geen persoonlijke betekenis voor hen heeft (zie figuur 3.1, bovenste balk). Een deel van deze groep benoemt expliciet geen interesse te hebben in (top)sport. Ongeveer een op de zes respondenten noemde een betekenis met een (sterk) positieve lading (17%). Een vergelijkbare groep respondenten (16%) benoemt (tevens) enkele neutrale, maar specifieke betekenissen van topsport voor hen zelf. Minder dan een op de tien respondenten gaf topsport (ook) een (sterk) negatieve betekenis (8%). Meerdere respondenten benoemden meer dan een betekenis, soms met zowel een neutraal, positief als negatief sentiment.

Figuur 3.1 Persoonlijke betekenis en maatschappelijke waarde van topsport, bevolking 15+ die niet/nauwelijks topsport via de media volgt (in procenten, op basis van codering van open antwoorden, meerdere codes mogelijk, n=523)

Sommige respondenten gaven vooral een beschrijving van wat topsport volgens hen inhoudt. Daarbij benoemen ze onder meer dat topsport om het leveren van (top)prestaties gaat, dat topsporters alles voor de sport over moeten hebben of dat het heel erg verschilt per tak van sport (o.a. commercieel en met name voetbal versus andere sporten).

Onder de respondenten voor wie topsport een positieve persoonlijke betekenis heeft, gaat het vooral om vermaak (plezier om topsport te volgen) en bewondering voor en/of ervaren trots op Nederlandse topsporters. Enkelen geven aan dat topsport inspireert en stimuleert om zelf te sporten of dat het talenten mogelijkheden biedt om het beste uit zichzelf te halen.

Door een kleinere groep wordt (ook) kritiek geuit op de topsport in Nederland. Het belangrijkste kritiekpunt is geld. Respondenten vinden dat er te veel geld in de topsport om gaat en dat sporters te veel betaald krijgen ('gesubsidieerde hobby'). Opvallend is dat vaak voetballers als overbetaalde topsporters worden benoemd. Enkelen geven aan dat ze topsport overdreven of dwaas vinden.

Kader 3.1. Een selectie uit antwoorden op de vraag: ‘Kunt u in eigen woorden vertellen wat topsport voor u persoonlijk betekent?’

‘Niets’

‘Eigenlijk niet zoveel. ik heb wel bewondering voor prestaties en hoe mensen zover komen. maar ik ben niet zo geïnteresseerd in sport.’

‘Leuk om te beleven, maar niet super belangrijk.’

‘Niet veel. Saamhorigheidsgevoel tijdens EK en WK is altijd wel prettig.’

‘Ik ben trots op Nederlanders die een prijs winnen met topsport.’

‘Ontspanning, leuk om naar te kijken, verbroedering.’

‘Als je er goed in bent, zeg ik: ‘doen’.’

‘Ik vind het mooi om naar te kijken. ik vind het prima dat ze salaris hebben om van rond te komen. maar het extreme zoal bij voetballen, autosport en tennis vind ik niets.’

‘Bewondering voor vele prestaties, doch an sich heeft topsport niet veel invloed op mijn leven, sommige takken zoals voetbal hebben perverse en absurde financiële invloeden.’

‘Een lichamelijk zwaar en hardwerkend beroep waar je vaak veel geld mee kan verdienen in vergelijking met andere lichamelijk zware beroepen.’

‘Dat verschilt enorm in de diverse sportvormen. Met voetballers heb ik bijv. helemaal niets. voor wielrenners heb ik enorm respect.’

‘Topsport is prima, en moet zeker blijven bestaan. ik vind alleen dat er belangrijkere zaken zijn om in te investeren, zoals armoede, klimaatverandering, en zorg.’

‘Helemaal niets, vele sporters zijn over het paard getilde eigenheimers die lopen te zeuren als ze verliezen, iedereen is de schuld behalve zij zelf. Vooral voetballers hebben hier een handje van.’

‘Eerlijk gezegd: niet zoveel. ik ga er niet meer of minder door sporten. en als ik denk aan al die over het paard getilde en veel te duur betaalde voetbaljongetjes, heb ik het al helemaal gehad.’

‘Ik vind het doorgeslagen. ik vind dat je er niet je werk van mag maken. ik geloof dat als je geld kunt verdienen met sport, dat mensen ongezonde ambities na kunnen streven en te ver door kunnen schieten.’

3.2 Maatschappelijke waarde topsport

Als het gaat om de maatschappelijke waarde van topsport, dan onderkent bijna de helft van de bevroegde niet-volgers (42%) dat topsport voor veel mensen een belangrijke positieve betekenis heeft en onder meer zorgt voor verbinding, saamhorigheid en het ‘Oranje-gevoel’ (zie figuur 3.1). Ook verwijst een deel van de respondenten naar internationale bekendheid en prestige, en dat de prestaties van Nederlandse topsporters Nederland internationaal op de kaart zetten. Overige positieve maatschappelijke waarden zijn vermaak, het stimulerende karakter om zelf sportief actief te zijn en de voorbeeldfunctie van topsporters. Een op de vijf respondenten benoemt (tevens) dat topsport negatieve maatschappelijke waarden kent (21%). Daarbij geven ze vooral aan dat de aandacht voor topsport ‘overdreven’ is en/of de maatschappelijke waarde overschat wordt. Expliciete negatieve aspecten die de respondenten benoemen zijn verstoringen van de openbare orde, geweld na wedstrijden, de kosten van topsport, nationalisme en verdeeldheid in de samenleving.

Ongeveer een derde van de respondenten geeft aan niet te kunnen benoemen of niet te weten wat de maatschappelijke waarde is van topsport, dan wel dat deze minimaal is.

Kader 3.2. Een selectie uit antwoorden op de vraag: ‘Kunt u in eigen woorden vertellen welke waarde topsport volgens u heeft voor de Nederlandse samenleving?’

‘Het oranjegevoel.’

‘Bindt mensen samen en geeft een afleiding.’

‘De interesse voor topsport kan mensen inspireren en binden.’

‘Een bindende factor in onze complexe samenleving.’

‘Het verenigt mensen en/of het Nederlandse volk enigszins. Het kan jongeren en kinderen aanzetten om ook te gaan sporten.’

‘Topsporters zijn rolmodellen voor onze samenleving en maken zichtbaar wat je door inzet en doorzettingsvermogen kan bereiken.’

‘De Nederlandse samenleving wordt door goeie prestaties wel op de kaart gezet.’

‘Er zijn sporten waarin groepen in de samenleving enorme interesse voor hebben en daar heel veel in mee kunnen gaan, ik kan dat niet zo volgen.’

‘Heel veel mensen schijnen dat nogal belangrijk te vinden om ernaar te kijken. terwijl veel mensen beter zelf iets aan sport zouden kunnen doen.’

‘Ik denk dat het voor veel mensen een hoge waarde heeft.’

‘Ik ben er niet zeker van of er überhaupt wel waarde aan zit...’

‘Zorgt in geval van nationale elftallen voor verbroedering. de nationale competitie voetbal zorgt voor segregatie, geweld en algehele verloedering.’

‘Nauwelijks toegevoegde waarde. Licht positief effect op positie/bekendheid van Nederland in het buitenland en saamhorigheidsgevoel bij goede internationale prestaties.’

‘Niets, kost de samenleving geld.’

‘Nare sentimenten, nationalistische gevoelens.’

‘Er zijn mensen waarvoor het wellicht grote waarde heeft. maar er zijn ook sporten waarbij sporters zowel als toeschouwers er een enorme puinhoop van maken en de veiligheid in het gedrang komt.’

‘Er wordt de laatste tijd veel te veel aandacht besteed aan sporten en bewegen in het algemeen en voor ouderen in het bijzonder. De waarde die het zou hebben voor de samenleving wordt overschat.’

4. Conclusie

Topsport heeft een grote betekenis voor veel mensen en mede daarom ook voor de samenleving als geheel. In het in 2019 door het ministerie van VWS en diverse maatschappelijke partners gesloten deelakkoord *Topsport die inspireert!* staat het vergroten van de maatschappelijke waarde van topsport centraal.

De resultaten van deze beknopte verkennende studie onderstrepen de belangrijke rol van topsport in de Nederlandse samenleving, onder meer bij ervaren gevoelens van nationale trots en sociale binding. Wel is de positieve impact van deze topsportprestaties beduidend groter onder mensen die sport regelmatig volgen via de media dan onder de groep die topsport niet of nauwelijks volgt. Ongeveer een op de drie volwassenen behoort tot de niet-volgers, waarin niet-sporters en vrouwen relatief sterk zijn vertegenwoordigd. Volgers ervaren meer positieve gevoelens, onderkennen in sterkere mate de positieve maatschappelijk waarden en zijn vaker bereid (meer) te investeren in de topsport dan niet-volgers.

Hoewel ook een substantiële groep van de niet-volgers de positieve waarden van topsport voor de samenleving erkent in termen van sociale verbinding, ervaren trots en vermaak is topsport voor hen persoonlijk veelal niet of nauwelijks van betekenis. Tevens is een relatief grote groep onder de niet-volgers kritisch en benoemt (ook) expliciet diverse negatieve maatschappelijke waarden. Daarbij gaat het vooral om financiële aspecten (belangen en hoge salarissen in het profvoetbal) en om aspecten als nationalisme en verdeeldheid in de samenleving.

De bevindingen laten zien dat er grote verschillen bestaan in de betekenis van topsport voor mensen. Voor de meerderheid van de bevolking biedt topsport belangrijke persoonlijke betekenissen en zij onderkennen ook de inspirerende, maatschappelijke waarde van topsport. Ongeveer een op de drie Nederlanders volgt niet of nauwelijks topsport via de media omdat het hen eenvoudigweg niet interesseert. Onder deze groep is nog steeds een aanzienlijk deel positief over de maatschappelijke waarde van topsport, maar plaatst tevens een substantiële groep vraagtekens bij de positieve maatschappelijke waarde van topsport.

In het deelakkoord *Topsport die inspireert* wordt onder meer ingezet in het vergroten van de maatschappelijke waarde van topsport door het verder vergroten van het aandeel mensen dat topsport via de media volgt. De uitkomsten van deze verkennende studie laten alleen zien hoe groot het aandeel niet-volgers is en hoe zij tegen topsport aankijken. Nader onderzoek zou moeten uitwijzen of en hoe het mogelijk is om het aandeel niet-volgers, inclusief topsportcritici, in de samenleving te verkleinen en onder hen de inspirerende waarde van topsport, via de media te vergroten.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl